

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos švietimo
ir mokslo ministro 2016 m.
d. įsakymu Nr. V-

SVEIKATOS IR LYTIŠKUMO UGDYMO BEI RENGIMO ŠEIMAI BENDROJI PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai bendroji programa (toliau – Programa) nustato sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai tikslus, uždavinius, sritis, įgyvendinimą, aplinką, mokinių pasiekimus ir turinio apimtis mokyklose, vykdančiose bendrojo ugdymo programas (toliau – mokyklos).

2. Programos paskirtis – užtikrinti sėkmingą vaiko sveikatos ir lytiškumo ugdymą bei rengimą šeimai mokykloje, prisidėti prie vaiko dvasinės, fizinės, psichinės, socialinės gerovės bei sėkmingo funkcionavimo darbo, tarpasmeninių santykių ir šeimos srityse. Programoje rengimas šeimai suprantamas kaip veikla, kuri padeda vaikams išsiugdyti doros, brandžios, savarankiškos, kritiškai mąstančios, atsakingos už savo elgesį ir vartotojiškos, masinės kultūros įtakai atsparios asmenybės bruožus, kurie svarbūs žmogaus saviraiškai, brandiems tarpasmeniniams santykiams plėtoti, funkcionaliai šeimai kurti, atsakingos tėvystės ir motinystės įgūdžiams įgyti.

3. Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei pasirengimo šeimai gebėjimai, vertybinės nuostatos, žinios ir supratimas yra bendrosios asmenybinės kompetencijos dalis ir glaudžiai susiję su bendrųjų ir dalykinių kompetencijų visuma.

4. Programa parengta įgyvendinant Geros mokyklos koncepcijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308 “Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo” ir Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1309 „Dėl Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo patvirtinimo“ nuostatas ir atsižvelgus į vaiko poreikius, jo amžiaus tarpsnio ypatumus. Programa skirta pradiniam, pagrindiniam ir viduriniam ugdymui, yra neatsiejama ir integrali Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų, patvirtintų Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. ISAK-2433, ir Vidurinio ugdymo bendrųjų programų, patvirtintų Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. V-269, dalis.

5. Programos įgyvendinimas grindžiamas mokyklos bendruomenės sutarimu ir sutelktiniu darbu: bendradarbiavimu tarp įvairių ugdymo sričių mokytojų ir kitų ugdymo specialistų, bendromis mokyklos ir šeimos (tėvų, globėjų, rūpintojų) pastangomis. Taip pat nevyriausybinį

organizacijų (toliau – NVO) ir sveikatos priežiūros įstaigų dalyvavimu, neprieštaraujančiu Programos nuostatoms.

6. Programoje remiamasi šia sveikatos samprata: sveikata – tai asmens ir visuomenės fizinė, dvasinė ir socialinė gerovė (Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas).

6.1. Fizinė sveikata suprantama kaip žmogaus organizmo būseną, kai jis integraliai funkcionuoja, pats atlieka visas funkcijas, nėra ligų ar negalių.

6.2. Psichikos sveikata yra suprantama kaip vidinės gerovės būseną, pasireiškianti adekvačiu realybės suvokimu, asmenybės galių realizacija ir emociniu dvasiniu atsparumu įprastiniams gyvenimo iššūkiams.

6.3. Socialinė sveikata suprantama kaip būseną, apimanti teigiamą savęs ir kitų vertinimą, pasitenkinimą tarpasmeniniais santykiais, gebėjimą bendrauti.

6.4. Lytiškumas – asmens lytinis tapatumas, atsiskleidžiantis per savęs kaip vyro ar moters, kitos lyties asmens, aplinkinio pasaulio suvokimą ir reiškiasi biologiniais, psichiniais, sociokultūriniais ir dvasiniais žmogaus būties aspektais.

II SKYRIUS

SVEIKATOS IR LYTIŠKUMO UGDYMO BEI RENGIMO ŠEIMAI PRINCIPAI, TIKSLAS, SIEKIAI, UŽDAVINIAI IR SRITYS

7. Programa įgyvendinama, vadovaujantis šiais ugdymo principais:

7.1. Integralumo – žmogaus sveikata ir lytiškumas suprantami kaip apimantys asmens fizinius (biologinius), psichinius, dvasinius ir socialinius sandus ir yra žmogaus tapatybę formuojantys veiksniai.

7.2. Prieinamumo – pateikiamos žinios ir mokslu grįsti faktai, ugdomi gebėjimai ir vertybinės nuostatos turi atitikti asmens amžiaus tarpsnio ypatumus.

7.3. Personalizavimo – kiekvienas asmuo yra unikalus, turintis nelygstamą vertę ir nepakartojamas, todėl atsižvelgiama į kiekvieno vaiko individualias savybes, jo poreikius, interesus, turimą patirtį, asmeninę brandą, socialinę kultūrinę aplinką.

7.4. Kontekstualumo – sveikatos ir lytiškumo ugdymas glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, socialiniais kultūriniais jos pokyčiais; siekiama, kad vaiko ugdymo patirtys jam būtų prasmingos ir aktualios.

7.5. Pagarbos žmogui ir lyčių lygiavertiškumo – ugdymas grindžiamas žmogaus teisėmis, humanistinėmis vertybėmis, asmens unikalumo samprata, pagarba žmogaus gyvybei.

7.6. Sąveikos – ugdymas grindžiamas visų ugdymo proceso dalyvių – vaiko, tėvų (globėjų, rūpintojų), pedagogų ir kitų asmenų, dalyvaujančių, sveikatos ir lytiškumo bei rengimo šeimai ugdyme, sąveika (keičiantis informacija, nuomonėmis, išvalgomis vaikų sveikatos, lytiškumo ugdymo, tarpasmeninių santykių, rengimosi šeimai klausimais), tėvų (globėjų, rūpintojų) svarbaus vaidmens pripažinimu.

7.7. Diskretiškumo (santūrumo) – nė vienas asmuo neturi būti raginamas ir verčiamas daryti tai, kas peržengtų jo drovumo ir privatumo ribas; pagal poreikį atskiros temos aptariamos atskirai su berniukais ir mergaitėmis arba individualiai.

8. Programos tikslas – padėti mokiniams įgyti visumines sveikatos ir lytiškumo sampratas, išsiugdyti sveikatai naudingus gebėjimus, įpročius, atsakomybę už savo ir kitų sveikatą, paskatinti juos rinktis sveiką gyvenimo būdą, ugdyti gebėjimą kurti ir palaikyti darnius bei brandžius tarpasmeninius santykius.

9. Programos siekiai:

9.1. Sveikatos ugdymo siekis – sveika asmens gyvensena (gyvenimo būdas, kasdienių įpročių visuma, padedanti palaikyti, tausoti ir stiprinti sveikatą).

9.2. Lytiškumo ugdymo siekis – savo prigimtinio lytinio tapatumo suvokimas, atsakingas lytinis elgesys, reiškiantis gebėjimą valingai ir motyvuotai pasirinkti sau ir kitam asmeniui saugiausią (fizine ir psichine prasme) lytinį elgesį, apimančią pagarbą sau ir kitam asmeniui, rizikingo lytinio elgesio pasekmių suvokimą.

9.3. Rengimo šeimai siekis – gebėjimas kurti ir palaikyti tarpasmeninius santykius, sudarančius prielaidas brandžiai draugystei ir meilei, santuokai sudaryti, darniai šeimai sukurti.

10. Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimos uždaviniai yra pasiekti, kad mokiniai:

10.1. žinotų ir suprastų:

10.1.1. sveikatą ir lytiškumą kaip dvasinio prado persmelktą psichinės, fizinės, socialinės sričių, glaudžiai tarpusavyje susijusių, visumą;

10.1.2. pagrindinius sveikos gyvensenos ir darnių tarpasmeninių santykių kūrimo ir palaikymo principus;

10.1.3. fizinio aktyvumo, sveikos mitybos, veiklos ir poilsio derinimo, asmens ir aplinkos švaros svarbą sveikatai ir gyvenimo kokybei;

10.1.4. pozityvaus, konstruktyvaus mąstymo, savivertės, savitvardos, emocijų ir jausmų pusiausvyros, minčių ir vaizduotės higienos (smurtinių, pornografinio pobūdžio vaizdinių ir kitų neigiamo pobūdžio vaizdinių vengimo) reikšmę savo ir kitų sveikatai;

10.1.5. įvairių formų smurto ir išnaudojimo, įskaitant išnaudojimą pornografinei medžiagai kurti, žalą sau, kitam asmeniui bei visuomenei;

10.1.6. socialinių veiksnių, tarpasmeninių santykių, lyčių lygiavertiškumo, atsakingo pasirinkimo, tarpusavio pagarbos ir paramos vienas kitam, esmę ir svarbą sveikatai, lytiškumo raiškai, santuokos sudarymui, šeimos kūrimui, darniam gyvenimui šeimoje;

10.1.7. šeimos, santuokos vaidmenį asmens ir visuomenės gyvenime;

10.2. gebėtų:

10.2.1. teigiamai vertinti save ir savo kūno pokyčius, pozityviai, konstruktyviai mąstyti, atpažinti ir išreikšti savo jausmus bei poreikius, priimti optimalius sprendimus savo, artimųjų, bendruomenės sveikatai, harmoningiems tarpasmeniniams santykiams kurti ir gerovei;

10.2.2. mankštintis ir praktikuoti įvairias kitas fizinio aktyvumo formas, sveikai maitintis, laikytis darbo ir poilsio ritmo, asmens ir aplinkos švaros;

10.2.3. surasti, atrinkti ir pritaikyti patikimą informaciją, priemones ir paslaugas sveikatai saugoti bei stiprinti;

10.2.4. kritiškai vertinti šeimos, bendraamžių, medių, technologijų, kultūros, ideologijų, religijų įtaką lytiškumo raiškai, sveikai gyvensenai ir pasirengimui santuokai bei šeimai, atsispirti neigiamam socialiniam spaudimui;

10.2.5. sieti lytiškumo raišką su vaisingumu ir galimybe susilaukti vaikų ateityje, asmenybės formavimusi, tarpusavio santykių kūrimu, meile; priimti atsakingus sprendimus dėl lytinio gyvenimo pradžios, nėštumo ir gimdymo, įvertinti ateities perspektyvoje rizikingo lytinio elgesio galimas pasekmes, pasirinkti tinkamus sprendimo būdus siekiant jų išvengti;

10.2.6. kelti trumpalaikius ir ilgalaikius sveikatos saugojimo ir stiprinimo, rengimosi šeimai, jos planavimo tikslus, atsižvelgti į savo fizinius, psichinius bei dvasinius poreikius sveikatai stiprinti ir tarpasmeniniams santykiams kurti;

10.3. ugdytūsi vertybines nuostatas:

10.3.1. gerbti žmogaus gyvybę nuo jos pradėjimo iki natūralios mirties;

10.3.2. vertinti sveikatą kaip vieną iš esminių vertybių, lemiančių asmens ir visuomenės gerovę bei gyvenimo kokybę;

10.3.3. vertinti meilę kaip brandžių tarpasmeninių santykių pagrindą, neatsiejamą nuo įsipareigojimo, atsakomybės, doros, pagarbos;

10.3.4. gerbti ir pripažinti savo bei kito asmens orumą;

10.3.5. tarpasmeniniuose santykiuose asmenį traktuoti kaip tikslą, o ne priemonę tikslui pasiekti;

10.3.6. kurti darną su savimi ir aplinka, rūpintis ir būti atsakingiems už savo, artimųjų, bendruomenės sveikatą, gerbti žmogaus teises, siekti jų įgyvendinimo ir prisidėti prie visuomenės gerovės kūrimo.

11. Sveikatos ir lytiškumo ugdymo(si) bei rengimo šeimai sritys:

11.1. sveikatos, sveikos gyvenenos ir šeimos sampratos;

11.2. fizinė sveikata (fizinis aktyvumas, sveika mityba, veikla ir poilsis, asmens ir aplinkos švara, lytinis brendimas);

11.3. psichikos sveikata: savivertė, emocijos ir jausmai, savitvarda, pozityvus, konstruktyvus mąstymas ir savirealizacija;

11.4. socialinė sveikata: draugystė ir meilė, atsparumas rizikingam elgesiui.

III SKYRIUS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS IR UGDYMO GAIRĖS

12. Planuodama Programos įgyvendinimą, mokykla išsiaiškina mokyklos bendruomenės su sveikata ir lytiškumo ugdymu(si) bei rengimu šeimai susijusius poreikius ir Mokyklos ugdymo plane, kituose veiklos planavimo dokumentuose nusistato prioritetines sveikatos ir lytiškumo ugdymo(si) bei rengimo šeimai kryptis, siektinus rezultatus, įgyvendinimo būdus. Siekdama užtikrinti Programos kaip visumos įgyvendinimą mokyklos bendruomenė (ypač dorinio ugdymo, psichologijos, kūno kultūros, biologijos, technologijų mokytojai, visuomenės sveikatos priežiūros specialistas) tariasi ir derina Programos nuostatų įgyvendinimą.

13. Visos mokyklos įgyvendinamos su sveikata ir lytiškumo ugdymu(si) bei rengimu šeimai susijusios iniciatyvos, neformaliojo švietimo programos, prevencinės programos ir kitos veiklos turi derėti ir neprieštarauti Programos nuostatoms. Mokyklose įgyvendinamos prevencinės programos turi integraliai prisidėti prie Programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo.

14. Programa įgyvendinama:

14.1. pradiniame ugdyme: sveikatos ir lytiškumo ugdymas bei rengimas šeimai, integruojamas į kitų dalykų programų turinį ir neformalųjį švietimą;

14.2. pagrindiniame ir viduriniame ugdyme: sveikatos ir lytiškumo ugdymas bei rengimas šeimai integruojamas į visų dalykų programų turinį ir neformalųjį švietimą, taip pat kiekvienoje ugdymo pakopoje: 5–8, 9–10 ir 11–12 klasėse sveikatos ir lytiškumo ugdymui bei rengimui šeimai bent vienais mokslo metais skiriami programos visumą apimantys užsiėmimai, kurie gali būti organizuojami privalomų ar (ir) pasirenkamų pamokų forma arba (ir) pažintinių dienų metu.

15. Sėkmingam Programos įgyvendinimui užtikrinti rekomenduojama, kad mokykloje būtų paskirtas pedagogas, atsakingas už Programos įgyvendinimo koordinavimą. Sveikatos ir lytiškumo ugdymą bei rengimą šeimai koordinuoti ir / ar tam skirtas pamokas / užsiėmimus vesti

turėtų mokytojas, pats propaguojantis sveiką gyvenseną, gebantis organizuoti ir vadovauti sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai procesui, bendradarbiauti su pagalbos mokiniui specialistu, įtraukti mokyklos bendruomenę (visuomenės sveikatos priežiūros specialistą, kūno kultūros, dorinio ugdymo mokytojus, bet kurio kito dalyko mokytojus, klasės vadovus / auklėtojus, tėvus (globėjus, rūpintojus) ir kitus mokyklos bendruomenės narius), NVO ir atitinkamų sričių sveikatos priežiūros įstaigų specialistus į sveikatinimo, lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai veiklas.

16. Programos įgyvendinimą daug lemia integraciniai ryšiai su kitomis ugdymo turinio sritimis, kurių metu ugdomi su atitinkamu dalyku susiję įvairūs mokinio sveikatai ir pasirengimui šeimai svarbūs gebėjimai, nuostatos ir žinios. Pavyzdžiui, dorinis ugdymas sudaro sąlygas ugdyti savojo *Aš* suvokimą, savo vertės jausmą ir savigarbą, bendravimo ir bendradarbiavimo šeimoje, mokykloje ir darbe etiką bei kultūrą, puoselėti savitarpio pagalbos, pagarbos, teisingumo, pakantumo nuostatas, dorovingą emocijų raišką, draugystę ir meilę. Gamtamokslinis ugdymas padės geriau suprasti ryšius tarp žmogaus kūno sandaros, funkcijų ir fizinio bei psichinio aktyvumo, sveikos mitybos, poilsio ir kitų poreikių, numatyti veiklos pasekmes sau ir aplinkai. Kūno kultūra padės išsiugdyti sveikatą stiprinančio mankštinimosi ir fizinio aktyvumo poreikį ir gebėjimus, stiprins savistabos, savikontrolės ir saviugdos įgūdžius, atskleis kūno kultūros ugdymosi galimybių ir judėjimo formų įvairovę, siejamą su fizinio pajėgumo didinimu, judesių kultūros gerinimu, sveikatos stiprinimu ir saviraiškos galimybėmis. Kalbinis, literatūrinis, meninis ugdymas padės ugdytis asmens savimonę, plėtoti tarpusavio supratimą, perprasti įvairių laikmečių ir kultūrų įtaką lyčių tarpusavio santykiams, vyro ir moters socialiniams vaidmenims, šeimos sampratai.

17. Mokinių pasiekimai ir pažanga vertinami remiantis Programos 2 priede aprašytais mokinių pasiekimais, kurie yra integrali žinių ir supratimo, gebėjimų bei vertybinių nuostatų visuma. Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimas negali pažeisti asmens privataus ir šeiminio gyvenimo neliečiamumo principų.

18. Ugdant sveikatos ir lytiškumo bei rengimo šeimai gebėjimus, vertybines nuostatas ir žinias taikomas formuojamasis ugdomasis vertinimas, diagnostinis, apibendrinamasis sumuojamasis vertinimai taip, kaip jie apibrėžti Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų apraše.

19. Įgyvendinant Programą laikomasi šių ugdymo gairių ir nuostatų:

19.1. sveikatai ir šeimai svarbios vertybinės nuostatos kuriamos tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokytojų žodžiais ir veiksmais, tėvų (globėjų, rūpintojų), mokinių tarpusavio, mokinių ir mokytojų bei tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokytojo savitarpio santykiais, mokyklos aplinka ir etosu, visuomenės kultūra;

19.2. sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimosi šeimai gebėjimai ugdomi aktyviu vaikų dalyvavimu patrauklioje, amžiaus tarpsnio ypatumus, vaikų poreikius ir interesus atitinkančioje, projektinėje veikloje, renginiuose, ekskursijose, stovyklose, žaidimuose ir taip toliau;

19.3. žinojimas ir supratimas apie sveikatą, lytiškumą, santuoką, šeimą ugdomas skatinant kritiškai vertinti informaciją, analizuoti veiksmus bei jų padarinius, atsakingai priimti sprendimus;

19.4. mokytojai, psichologai, socialiniai pedagogai, visuomenės sveikatos priežiūros specialistai nuolat tobulina savo profesinę kvalifikaciją Programos įgyvendinimo veiksmingumo ir kokybės klausimais. Siektina, kad mokyklos bendruomenės nariai, įgyvendinantys Programą,

dirbtų komandiniu principu, būtų glaudžiai susiję su mokiniais, juos gerai pažintų, būtų pelnę jų pasitikėjimą ir pripažinimą, gebėtų pritaikyti Programos turinį prie konkrečių mokinių poreikių.

20. Siekiant Programos tikslų, neleistina:

20.1. teikti nepilnamečių psichinei ar fizinei sveikatai, fiziniam, protiniam, dvasiniam ar doroviniam vystymuisi žalingą informaciją;

20.2. teikti klaidinančią, tendencingą, vienpusišką informaciją;

20.3. gąsdinti, tiesmukai instrukuoti, skatinti savigyda;

20.4. lengvabūdiškai, neatsakingai traktuoti lytinius santykius;

20.5. kontracepcijos naudojimą (vartojimą) pateikti kaip lygiavertę alternatyvą susilaikymui nuo lytinių santykių iki pilnametystės;

20.6. naudoti pornografinio ar (ir) erotinio pobūdžio informaciją;

20.7. vykdyti rinkodarą;

20.8. diskriminuoti asmenį dėl jo, jo tėvų (globėjų, rūpintojų) šeiminio ar kitokio statuso, lytinės orientacijos ir/ar jos nepriėmimo, lytinės tapatybės, nėštumo nutraukimo.

20.9. skatinti nepasitenkinimą savo kūnu, išvaizda ar lytine orientacija, savo kūno, išvaizdos ar lytinės orientacijos nepriėmimą.

21. Veiksmingiausiai sveikatą ir pasirengimą šeimai ugdo šie aktyvaus mokymo(si) metodai: diskusijos, debatai, minčių žemėlapiai, vaidinimai ar situacijų modeliavimas, konkrečių sėkmės istorijų analizė, didaktiniai žaidimai, mankštinimasis ir kitų sveikatai skirtų pratimų atlikimas ir taip toliau.

IV SKYRIUS

SVEIKATOS IR LYTIŠKUMO UGDYMO BEI RENGIMO ŠEIMAI APLINKA

22. Ugdymo(si) aplinka suprantama kaip dinamiška erdvė, kurioje mokinys gyvena, mokosi, bendrauja ir kurioje nuolat vyksta pedagoginė sąveika. Ugdymo(si) aplinka turi skatinti mokinius laikytis sveikatai palankaus elgesio – būti fiziškai aktyviems, pozityviai mąstyti, kurti ir palaikyti draugiškus, harmoningus santykius su kitais ir panašiai.

23. Sveikatos ugdymui(si) ypač svarbios higienos normas atitinkančios ir mokyklos sudaromos fizinės aplinkos sąlygos: poilsiu, aktyviai fizinei veiklai, žaidimams pertraukų metu, maitinimuisi pagal sveikos mitybos principus, rūpinimasis darbo vietų ergonomika, patalpų vėdinimu, apšvietimu ir panašiai.

24. Sveikatos ir lytiškumo ugdymui bei (pasi)rengimui šeimai svarbu, kad kiekvienas mokyklos bendruomenės narys galėtų išreikšti save, turėtų sąlygas kritiškai mąstyti, dalytis savo patirtimi, emocijomis ir jausmais, būti apsaugotu nuo smurto ir patyčių, kad mokytojų, mokytojų ir mokinių bei mokinių tarpusavio santykiai būtų geranoriški, draugiški ir pagarbūs.

V SKYRIUS

MOKINIŲ GEBĖJIMŲ RAIDA, PASIEKIMAI, TURINIO DĖMENYS

25. Apibendrinta mokinių sveikatos ir lytiškumo bei rengimo šeimai gebėjimų raida siekiama parodyti, kaip auga mokinio gebėjimai, kokius gebėjimus ir kuriuo amžiaus tarpsniu mokiniai įgyja.

26. Mokinių sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai gebėjimų raida pateikiama Programos 1 priede. Gebėjimų raidos lentelė yra įrankis mokytojui sekti ir vertinti gebėjimų augimą ir numatyti tolesnius sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai žingsnius.

27. Mokinių sveikatos ir lytiškumo ugdymo(si) bei rengimo šeimai pasiekimai yra orientuoti į asmens sveikatos ir lytiškumo bei rengimo šeimai nuostatų, gebėjimų ir žinių plėtojimą. Nuostatos suprantamos kaip mokinių požiūris į sveikatą ir jos stiprinimą, šeimą ir jos kūrimą, mokinių nusiteikimas bei nusistatymas rinktis sveiką gyvenimo būdą, draugystę ir meilę. Gebėjimai (praktiniai ar veiklos) – tai sveikatai ir brandiems tarpasmeniniams santykiams kurti palankus elgesys, kuris atsiskleidžia per kasdienes fizinės ir psichinės sveikatos tausojimo ir stiprinimo praktikas. Žinios ir supratimas – tai, ką mokiniai turi žinoti ir suprasti apie sveikatą holistine prasme ir kaip turėtų tai parodyti (pavyzdžiui, įvardyti, nusakyti, paaiškinti ir kita). Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai procese svarbu įgyti nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo visumą, kuri lemia sveikatai ir šeimai kurti palankų elgesį.

28. Programos mokinių pasiekimai ir turinio dėmenys pateikiami Programos 2 priede.
